

„The writs of assistance case“ na pozadí bouřlivé dekády 1761–1770 v anglických koloniích severní Ameriky

Radim Seltenreich

*Právnická fakulta, Univerzita Karlova
Kontaktní e-mail: seltenre@prf.cuni.cz*

“The writs of assistance case” on the Background of the Stormy Decade 1761–1770 in the English Colonies of the Northern America

Abstract:

The author deals in his article with the problematics of the “writ of the assistance case” in the year 1761 which was later labeled by the American president John Adams as the moment when the child of American independency was born. Firstly the author make us familiar with the legal aspects of this theme whereas mentions as well its statutory anchorage and practises. Further he goes over to the concrete representation of the Paxton’s case in which scope was the “writ of assistance case” heard. He emphasizes especially the argumentation of James Otis before the Supreme Court of Massachusetts who pleaded against the issuing of the “writs of assistance”.

In the next section of his article the author deals with the constitutional aspects of the beginning rupture between the colonies and the mother country. In this connection make us again familiar with the argumentation of James Otis this time concerning the competency of the British Parliament towards the colonies. Further he deals as well with the phenomenom of the Grenville’s acts and the resistance against them (mainly the Stamp Act) as well as the discussions concerning internal and external taxes in the connection with the release of the Townshend’s acts whereas the fact that the colonies at the end don’t meant to accept any acts of the British Parliament led inevitably to the proclamation of the independency. In every case it was just “writ of assistance case” which at the end led to the release of till our days valid fourth amendment of the American federal constitution in the year 1791.

Keywords:

writ of assistance case; Stamp Act; fourth amendment

Klíčová slova:

writ of assistance; kolkový zákon; čtvrtý dodatek americké federální ústavy

DOI: 10.14712/2464689X.2019.5

Máloco obecně přitahuje takovou pozornost jako právě fenomén revolučních událostí. Nejen odborná, ale i laická veřejnost je prostě fascinována společenským vývojem, který v určitém okamžiku už nelze řešit jinak než revoluční cestou. Ze zpětného pohledu se pak samozřejmě hledají i takové momenty tohoto vývoje, kdy společnost stála na rozcestích, na nichž ještě měla volbu mezi takto radikálním a umírněným řešením. Vpravdě nadčasová otázka tak zní: co ji rozhodujícím způsobem posunulo na cestu, z níž již nebylo k navyklé formě státoprávního uspořádání návratu?

Jakkoliv dnes samozřejmě existují různé „teorie revolucí“, které v pečlivém komparativním pohledu zkoumají jejich jednotlivé fáze (s důrazem na tu právě ještě nevyhraněnou „počáteční“), jednoznačná a jednoduchá odpověď na tuto otázku poměrně logicky neexistuje. Vždy se jedná o jedinečný souběh okolností, kdy možná při jen trochu jiné kombinaci událostí by k revolučnímu vyústění jednotlivých krizí nikdy nedošlo.

A nejinak je tomu i v případě „revoluce americké“, dodnes opředené „zakladatelskými mýty“, jež leckdy umně zakrývají mnohem složitější pravdu o nelehkém zrodu nové americké státnosti. Ta, jak notoricky známo, se symbolicky rodí až vydáním „Prohlášení nezávislosti“ 4. července 1776, přičemž musí být potvrzena i úspěchem v následné vojenské konfrontaci s dřívější mateřskou zemí. Zároveň má ovšem završení těchto událostí kořeny už v době daleko dřívější, kdy si nikdo – a to na obou stranách již zřetelně se rýsujícího konfliktu – ještě pochopitelně neuvědomoval, že se do pohybu daly události, jež budou mít ve svém výsledku právě takovéto vyústění.

Klíčovou roli zde vlastně sehrává celá dekáda let 1761–1770, kdy ještě nebylo o nezávislosti anglických kolonií v severní Americe na mateřské Velké Británii rozhodnuto, kdy však již dochází k celé řadě rozepří, jež přímo fatálně podryjí důvěru mezi oběma stranami konfliktu, a to právě až do té míry, že dojde ke konečné roztržce odmítající už kompromisní cestu urovnání.

Kdy tedy započíná ve zpětném pohledu cesta, z níž nebude návratu? Pozdější americký prezident John Adams nabízí odpověď, jež může být pro mnohé překvapivá. Nehovoří totiž ani o kolkovém zákoně z roku 1765, ani o pozdějším celním zatížení kolonií, nýbrž o tzv. Paxtonově případu uvozujícím zmíněnou bouřlivou dekádu hned roku 1761, přičemž s ohledem na právní problematiku bude lépe použít označení „the writs of assistance case“. „Tedy a tam se zrodilo dítě Nezávislosti“, říká Adams.¹ Cílem tohoto pojednání je tak právě vylíčit právní podstatu tohoto případu v širším kontextu uvedené dekády, jež nakonec vytvořila předpoklady pro zrod nové americké státnosti.

The writs of assistance case

Začít je přitom nepochybně třeba hned u vysvětlení anglického termínu „writ of assistance“, jehož mechanický překlad do češtiny by rozhodně plně nepostihl význam, v jehož základu je především svébytnou historií daný právní rozměr. Připomeňme si tedy, že původně se v anglickém common law jednalo o psaný příkaz vydaný soudem a nařizující právo vynucujícímu úředníku (zpočátku se jednalo hlavně o šerifa) vykonat určitý úkol.

---

¹ PRESSER, S. B. – ZAINALDIN, J. S. *Law and Jurisprudence in American History (Cases and Materials)*. St. Paul: West Publishing Company, 1989, s. 56.

Zpočátku se tak jednalo hlavně o „writ of assistance“ mající vynutit soudní nařízení týkající se držby půdy (konkrétně tedy „writ of possession“, případně „writ of restitution“).²

S ohledem na koloniální severní Ameriku je ovšem důležitější další rozměr tohoto nařízení, jenž se začal prosazovat v průběhu 17. století, a to zejména po vydání „Plavebních zákonů“ v roce 1651. Právě tehdy se totiž začíná udělovat tento „writ of assistance“ i celním úředníkům pátrajícím po pašovaném zboží. Logicky se tak objevuje i nutnost přesnější právní úpravy, k níž nejprve dochází zákonem z roku 1660, přijatém tedy na samotném počátku údobí stuartovské restaurace.

Zákon konkrétně autorizuje vydávání „writs of assistance“ osobám oprávněným vstoupit do domů za účelem hledání určitého zboží, přičemž jeho smyslem je nepochybně i omezit rozsah tohoto oprávnění v tom pojetí, že se jedná pouze o speciální zmocnění k prohledávání („a special search warrant of limited extent“) podléhající navíc kontrole vyšší autority. Ještě významnější z pozdějšího pohledu britských kolonií byl ovšem zákon vydaný o pouhé dva roky později, neboť tento zavádí obsáhlé schéma celní administrativy a upřesňuje, že každá osoba autorizovaná za pomoci „writ of assistance“ pod pečeti příslušného soudu (konkrétně jím byl „Court of Exchequer“) může vstoupit za denní doby v doprovodu strážníka do jakýchkoliv prostor (a to i za použití síly) a tam zabavit jakékoliv tam nalezené pašované zboží.

I nadále se ovšem zprvu mělo za to, že se nejedná o generální zmocnění k prohlídkám, nýbrž v souladu s dřívějším zákonem z roku 1660 o speciální oprávnění („special warrant“) pro jednotlivé případy. V rozporu s tímto náhledem se ovšem brzy prosazuje v praxi celních úředníků pojetí opačné, tedy takové, že „writ of assistance“ obsahuje ve své podstatě obecné zmocnění k prohlídkám, a že jej tedy mohou vlastně neomezeně používat podle své libovůle a okamžitých potřeb. Přesto se má za to, že v každodenní realitě nebyl tento nástroj pro zjevnou možnost zneužití vstupu do soukromí příliš zneužíván, což se logicky připisuje i té skutečnosti, že úředník, který by se takového zneužití dopustil, se mohl ve výsledku zodpovídat z neoprávněného zásahu do cizího práva („trespass“).³

Konečně nelze v tomto stručném výčtu zákonné úpravy problematiky „writs of assistance“ opomenout ani statut z roku 1696, který se navíc výslovně zmiňoval o celní praxi v anglických koloniích. Právě podle jeho ustanovení byly totiž celní kontroly v koloniích dále reorganizovány a zpřísněny v tom duchu, že koloniální celní úředníci nyní výslovně obdrželi pravomoci svých anglických protějšků. Konkrétně v Massachusetts, kde se Paxtonův případ později odehrává, má tento vývoj za následek vydání vlastního domácího statutu v roce 1699, jenž výše zmíněné oprávnění anglického soudu („Court of Exchequer“) přenáší na místní Nejvyšší soud. Jím vydané „writs of assistance“ jsou přitom trvalé a navíc i „přenosné“ – jinými slovy jakýkoliv z tohoto writu „oprávněný úředník“ může jím udělenou pravomoc postoupit dalšímu.

V konečném důsledku jsou tak díky obecnosti zmocnění vlastně tito úředníci „nad právem“, neboť mohou prohledat, byť i jen na základě svého rozmaru, jakékoliv jimi zvolené místo, aniž by navíc na rozdíl od dřívějška byli zodpovědnými za případně způsobenou škodu. Platilo přitom, že účinnost všech vydaných „writs of assistance“ má vypršet šest měsíců po smrti krále, kdy naopak mají být vydaná nová takováto zmocnění. Daná

² BAKER, J. H. *An Introduction to English Legal History*. London: Butterworths, 1990, s. 121.

³ PRESSER – ZAINALDIN, c. d., s. 59.

skutečnost má tak i bezprostřední dopad na dále zkoumaný „Paxtonův případ“, neboť po smrti Jiřího II. v říjnu 1760 měla účinnost všech aktuálně platných „writů od assistance“ vypršet ke dni 25. dubna 1761 (zpráva o králově smrti doputovala do Bostonu v samém závěru roku 1760).⁴

Občané kolonie Massachusetts přitom vnímají z výše již naznačených důvodů „writů of assistance“ velmi negativně, takže skutečnost, že nyní tyto – z jejich pohledu – „nástroje zvláště“ čelí vypršení své účinnosti, vnímají jako příležitost pro zásadní úpravu jejich nastavení, což se týká jak obsahu, tak i způsobu vydávání. Ten byl totiž v posledních letech takový, že předseda místního Nejvyššího soudu je zcela rutinně vydával všem o ně žádajícím celním úředníkům, aby tak mohli prohledávat domy a plavidla už při pouhém podezření na přítomnost nelegálně pašovaného zboží.

Již v lednu 1760 vyšel přitom v „London Magazine“ článek velmi kritický právě k praxi obecného vydávání těchto zmocnění („general writs of assistance“). Podle textu anonymního autora to mělo být v rozporu s principy common law, jež ze své podstaty upřednostňuje „special writs“, tedy takové, jež jsou vydávány pouze jednorázově („issued on a one-time basis“). Tento text měl tak následně vyvolat pochybnosti i u předsedy massachusettského Nejvyššího soudu Sewalla právě ohledně zákonnosti vydávání koloniálních „general writs“. Samotný Sewall ovšem v září 1760 umírá, takže projednávání dalších žádostí je z důvodů neobsazení místa předsedy Nejvyššího soudu odsunuto na později, kdy už je ale situace zásadně pozměněna výše uvedenými důsledky smrti krále Jiřího II.

Nejprve se tak jedná o žádosti Jamese Paxtona, jež přichází na pořad projednávání v únoru 1761. Dlužno dodat, že jeho osobní pověst je v této době nevalná, neboť současně je v jiném případě obviněn ze zpronevěry, navíc je v celních záležitostech pověstný i pro své „vyděračské praktiky“. „The Boston Gazette“ tak v této době údajně reflektuje jen obecné lidové mínění, když jej nazývá „kryšou hryzající vnitřnosti města“. Předsednické místo na soudě je navíc k nelibosti téhož tisku již obsazeno Thomasem Hutchinsonem, jež je veřejnosti znám jako stoupenec vydávání „general writs of assistance“, a údajně také jako „Paxtonův patron“ (Hutchinson v této době navíc vykonává i úřad guvernéra kolonie Massachusetts, přičemž ovšem tato „pluralita zastávání úřadů“ nerespektující v tomto konkrétním případě dnes již navykklé oddělení výkonné a soudcovské moci nebyla v této fázi koloniálního údobí ničím neobvyklým).⁵

Proti nároku na vydávání obecných zmocnění k celním prohlídkám ovšem na Nejvyšším soudu Massachusetts argumentuje v té době již proslulý zastánce práv kolonií ve vztahu k mateřské zemi, výřečný a přesvědčivý James Otis (bez zajímavosti přitom není ani skutečnost, že právě jeho otec měl po Sewallově smrti také ambici zastávat post předsedy Nejvyššího soudu, a Hutchinson mu údajně měl zprvu slíbit i svou politickou podporu, načež ovšem následně změnil názor a úspěšně na zmíněný post kandidoval sám).

Jak patrně, nemohla celá záležitost nepřítáhnout v Bostonu opravdu nemalou pozornost veřejnosti, přičemž skupina místních obchodníků dokonce zaslala soudu petici, v níž žádala v rámci projednávání o zvláštní slyšení svého stanoviska. Tato skutečnost nás tak i odkazuje na politické souvislosti celé této problematiky. Je si totiž nutno uvědomit, že v důsledku dříve spíše laxního vymáhání britských celních zákonů (v rámci známé politiky tzv.

⁴ PRESSER – ZAINALDIN, *c. d.*, s. 60.

⁵ Tamtéž, s. 56–58.

„zdravého zanedbávání“) se především v Nové Anglii stalo pašování v průběhu 18. století běžným a dokonce i respektovaným způsobem obživy.

Zejména obchodování s melasou, tak zásadní pro ekonomiku této oblasti, bylo vlastně postaveno na masivním vyhýbání se celním povinnostem, na němž tak poměrně logicky participovali i místní královští celní úředníci, z nichž mnozí nikterak překvapivě nemálo zbohatli. To se ovšem mění se začátkem sedmileté války v roce 1756, kdy Velká Británie potřebuje pro financování válečného úsilí mobilizovat doslova všechny možné peněžní zdroje, ty plynoucí z příjmu cla pak pochopitelně nevyjímaje.

A i proto se užívání dříve v praxi celních kontrol spíše opomíjených „general writs of assistance“ stává tak důležitým, a vyvolává v době stále ještě probíhajícího válečného konfliktu takový ohlas. Konkrétně v Bostonu je situace navíc z ekonomického pohledu zhoršena i ničujícím požárem města v roce 1759, po němž se nevyhnutelně dostavil i hospodářský pokles, kdy významný přístav poklesl v objemu přepravované tonáže z prvního až na třetí místo koloniální Ameriky. Právě v jiných koloniích jsou navíc místní Nejvyšší soudy na rozdíl od Massachusetts i velmi zdráhavé ve vydávání „general writs of assistance“, takže zejména sousední kolonie Rhode Island, tradiční rival Bostonu, nadále provozovala dosavadní protizákonnou „celní praxi“ v podstatě beztrestně.⁶

Tyto všechny zmiňované okolnosti tak ve svém výsledku skutečně přispěly k tomu, že výsledek únorového projednávání „Paxtonova případu“ v roce 1761 byl očekáván s velkým napětím. Ve prospěch „general writs of assistance“ přitom argumentovala další známá postava bostonského advokátského prostředí Jeremiah Gridley, který se před soudem nejprve zabýval historií právní úpravy této problematiky, a tedy i tím, zda praxe zavedená v Anglii vydáváním těchto writů ze strany příslušné instituce („Court of Exchequer“) je zákonná či nikoliv. S ohledem na jeho roli při projednávání případu nepřekvapí, že tuto otázku po předchozí argumentaci nakonec zodpovídá kladně. Nepomíná přitom ani problematiku zájmu jednotlivce na tom, aby jeho soukromí bylo respektováno, nicméně nakonec konstatuje, že zájem na rychlém a efektivním výběru „veřejných daní“ („public taxes“) nakonec přímo „nekonečně“ převyšuje svobodu jakéhokoliv individua.

Opačný pohled v následné argumentaci předestře James Otis. Podle něj je „writ of assistance“ doslova „nejhorším nástrojem despotické svémoci, destruktivním pro anglické svobody a základní principy ústavy“. Hned v úvodu své řeči se tak staví do pozice důsledného odpůrce tohoto „nástroje otroctví“ a obhájce „britských svobod“, přičemž upomíná, že samotný britský panovník měl pronést slova, podle nichž mu jsou privilegia jeho lidu dražší než vlastní prerogativa.

Po tomto patetickém úvodu je Otis již konkrétnější, a směřuje k právnímu jádru celého problému, když konstatuje, že podle něj mají v existujícím právu legální status jen takové writy, jež jsou jedinečné („special writs“), jsou vydány pro konkrétní úředníky a umožňují prohledávat pouze určitá místa („those very places he desires to search“). Jinými slovy „that special warrants only are legal“, a logicky „the writs of assistance“ naopak legálními nejsou už proto, že kladou svobodu každého jednotlivce do rukou drobných úředníků, čímž se nevyhnutelně porušují už zmiňované principy britské ústavnosti.

A ani toto konstatování Otisovi nestačí, a zjevně dle něj ještě dostatečně nepostihuje nepřijatelnost „writs of assistance“ v právním řádu britského impéria. Proto svou pozornost

⁶ TINDALL, G. B. – SHI, D. E. *Dějiny států – USA*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994, s. 74–76.

věnuje jednotlivým protiprávním aspektům těchto writů. Neakceptovatelné jsou tedy již proto, že jsou „univerzální“, a tak každý, „kdo je v jejich držení“ se může vlastně bez dalšího stát tyranem. Nedosti na tom – ze své podstaty jsou i „věčné“, a tak jejich držitel může nerušeně postupně budovat svou malou tyranii, a šířit strach a bídu ve svém okolí. „Special writs“ jsou totiž časově omezenými a jejich platnost končí s naplněním účelu, pro který byly vydány, zatímco tyto „general writs of assistance“ jsou doslova „monstra“, která existují v právu natrvalo.

Podřadní služebníci se tedy v důsledku uvedeného stávají pány svobodných lidí, kteří přicházejí o jednu nejdůležitějších výsad britské ústavnosti – svobodu vlastního soukromí („freedom of one's house“). Pokud tedy přítomný soud potvrdí legalitu „writs of assistance“, bude toto privilegium kompletně zrušeno. Navíc Otis připomíná i již zmiňovaný fakt, že tyto writy jsou převoditelné („negotiable“) mezi jednotlivými úředníky, čímž se možnost jejich zneužívání pochopitelně jen dále zhoršuje. Souhrnně řečeno – žádný zákon parlamentu nemůže vytvořit takovéto writy, neboť zákon směřující proti ústavě je neplatný („an act against the constitution is void“).⁷

Otisova řeč před Nejvyšším soudem státu Massachusetts nemohla ve své době nevyvolat velkou pozornost, přičemž doboví komentátoři ocenili zejména tu skutečnost, že Otis neargumentoval ani tak ekonomickým rozměrem celé problematiky (tedy, zda skrze „writs of assistance“ je zvýšená britská kontrola koloniální ekonomiky skutečně nezbytná), jako že napřel celou svou pozornost k nabízejícím se ústavním aspektům, a zejména k „privilege of house“, podle něž má být každý britský poddaný „as secure in his house as a prince in his castle“.

Samotná myšlenka, že zákon parlamentu směřující proti základním principům ústavnosti je neplatný, ostatně nebyla nikterak nová, a Otis sám citoval během projednávání případu na její podporu stanovisko slavného právníka 17. století Edwarda Coka, který v tzv. Bonhamově případu z roku 1610 konstatoval, že je to v mnoha případech přímo common law, které kontroluje zákony parlamentu, a dokonce je může i označit za naprosto neplatné, pokud by odporovaly „rozumu a spravedlnosti“.

Otis ovšem již dále nezmínil, že v důsledku „Slavné revoluce“ je při následném formování parlamentní monarchie na konci 17. století toto stanovisko opuštěno, a legislativní autorita je v podstatě beze zbytku pevně vložena právě do rukou parlamentu. Je to tak až toto Otisovo stanovisko z roku 1761, jež otevírá „dosud nezpochybnitelné“ diskusi se všemi následky, jež to nakonec bude pro britsko-americké vztahy mít. Zároveň ovšem Otisův postoj odráží už i určitý druh lpění kolonistů na ústavnosti jejich odporu proti britské moci, jež je vlastně pro celé pozdější hnutí ústí až do vyhlášení nezávislosti na mateřské zemi příznačné, a jež tak do značné míry i dlouho znemožňuje hovořit o jeho radikálně revolučním směřování.⁸

Otisova výmluvnost přitom nepochybně udělala dojem i na soud, jehož předseda Hutchinson následně odložil další slyšení až do doby, kdy dostane od vyslance kolonie Massachusetts v Londýně Williama Bollana podrobnější informace o britské právní praxi. Toto memorandum vyznívající ve prospěch udělování „general writs of assistance“ bylo

⁷ PRESSER – ZAINALDIN, *c. d.*, s. 61–66.

⁸ LUTZ, D. S. *The Origins of American Constitutionalism*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1988, s. 63.

Hutchinsonovi doručeno v srpnu 1761, nicméně jednání před soudem bylo obnoveno až v listopadu téhož roku.

Nyní na Otisově straně nejprve před soudem vystupuje Oxenbridge Thacher, který proti předchozí únorové výměně argumentů navíc zdůrazňuje i tu skutečnost, že vydávání „writů of assistance“ znamená na straně soudců ze své podstaty projev „diskreční pravomoci“, jež by ovšem v daných případech neměla mít z ústavního hlediska místo, neboť nemůže záležet přeci na úvaze jednotlivých soudců, aby rozhodovali o tom, že jakýkoliv dům může být na základě pouhého uvážení příslušného úředníka kdykoliv otevřen.

Otis pak opětovně zmiňuje své argumenty, jež zpochybňují ústavnost „writů of assistance“, a kterým dal zaznít již při únorovém slyšení. Podobně si počíná i Gridley, který však pochopitelně reprezentuje protichůdná stanoviska, když navíc nově zdůrazňuje, že zneužití tohoto právního nástroje při hledání pašovaného zboží zabraňuje přeci i skutečnost, že příslušní celní úředníci nesmí vstoupit na prohledávané místo bez přítomnosti místních policejních orgánů. „Jestliže je to právem v Anglii, je to právem i zde, neboť je to rozšířeno na tuto zemi zákonem parlamentu“, konstatuje na závěr Gridley, a je to právě jeho stanovisko, k němuž se nakonec Nejvyšší soud Massachusetts jednomyslně přikloní.⁹

To je ovšem následně v této kolonii nemálo kritizováno, když zejména místní tisk opravdu nešetří silnými výrazy, jež v zásadě kopírují Otisovu koncepci zdůrazňující neústavnost těchto writů, navíc však neopomínají hovořit i o nastolení tendence, jež ve výsledku bude znamenat přechod veřejného jmění do „soukromých kapes“. Adamsovo v úvodu zmíněné konstatování, že se takto „narodilo dítě nezávislosti“ se tak nejeví být nikterak přehnaným. Pro bližší pochopení je si však nutno alespoň stručně nastínit další vývoj právně relevantního dění v této právě započaté dekádě. Jen tak totiž můžeme plně docenit význam tohoto případu, k němuž se ostatně ještě vrátíme, pro fenomén pozdější americké nezávislosti.

Ústavní aspekty vývoje anglických kolonií v severní Americe v letech 1761–1770

Především si je tak nutné nejprve zpřítomnit dobový kontext, v němž hraje klíčovou roli zvolna se k svému konci chýlící sedmiletá válka (1756–1763). Právě tento konflikt ovšem již odkryl značné rozpory mezi mateřskou zemí a koloniální Amerikou, jež se podle většinového mínění Britů stavěla k válečnému úsilí spíše vlažně, vyhýbala se nasazení domobrany, a dokonce v některých případech i obchodovala s nepřitelem. A to vše navíc v situaci, kdy vláda tehdejšího ministerského předsedy Williama Pitta vyčleňovala každoročně z britského rozpočtu dvě stě tisíc liber (konkrétně se jednalo o roky 1758–1760) jako „kompenzace severoamerickým koloniím za výdaje, které poskytly na rekrutování, ošacení a vyplacení oddílů, jež tam byly postaveny.“

I v důsledku této štědrosti se tak koloniální finance poměrně brzy zotavily a zbavily válečných veřejných dluhů (právě kolonie Massachusetts svůj dluh ve výši téměř půl miliónu liber splatila již krátce po uzavření míru). Přesto se poměrně zákonitě brzy dostávají i problémy mírové transformace a novoanglická ekonomika se dostává do fáze stagnace. Negativně je tak v této souvislosti vnímáno i vydání královského dekretu „Proclamation Line“ ze strany nového krále Jiřího III. v říjnu 1763, jímž v koloniální Americe zakazoval

⁹ PRESSER – ZAINALDIN, c. d., s. 70–72.

další osídlování území západně od hřebene Alleghenského pohoří, což pochopitelně znemožnilo v té době již rozběhnuté spekulace s místní půdou, a opět logicky poškodilo i koloniální ekonomiku.

V té době již ovšem stál v čele britského kabinetu zkušený finanční odborník lord Grenville, který v březnu 1764 předložil Dolní sněmovně svůj devatenáct bodů čítající návrh na výběr příjmů z amerických kolonií, jež měly přispět zejména na vydržování tamějších britských oddílů. Ve svém souhrnu návrh neobsahoval příliš mnoho novinek, s ohledem na stěžejní problematiku tohoto textu však vyzvedněme povinnost guvernérů přísně dohlížet na výběr cla, přičemž dopadení pašeráci měli být důsledně předáváni soudu viceadmirality v Halifaxu v Novém Skotsku, neboť porotní soudy jednotlivých kolonií je měly tendenci osvobozovat. Tento nově zřízený soud, jehož jurisdikce se vztahovala na všechny kolonie, měl být naopak z porotního systému soudnictví zcela vyňat.¹⁰

Prodlouženo mělo být také clo na melasu, jehož platnost v té době vypršela, především se však ve výčtu opatření jednalo o dovozní clo z cukru. Právě podle naposledy zmíněného obchodního artiklu je nakonec celý návrh vtělený do zákona nazván – tedy „zákon o cukru“ („Sugar Act“), jež vstoupil v účinnost 15. dubna 1764. Nedosti na tom, neboť i pro kolonie je dále zamýšleno zavedení tzv. kolkového zákona („Stamp Act“), jemuž Britové již podléhali, a který stanovoval povinnost opatřovat zvláštními známky (kolky) nejrůznější druhy písemností. Zákon byl přijat v březnu 1765 a v koloniích měl vstoupit v účinnost k 1. listopadu téhož roku.

A ani tím opatření Grenvillova nového koloniálního programu nekončila. Již roku 1764 je přijat také zákon o měně, jež v podstatě dále znehodnotil koloniální měnu, a v březnu roku 1765 je pak vydán i zákon o ubytování, který koloniálním orgánům nařizoval, aby zajistily pro tam působící britské vojenské oddíly ubytování a zásobování. Právě uvedená opatření byla ve svém souhrnu ze strany vlády zdůvodňována tím, že je spravedlivé, aby se kolonisté finančními odvody, jakož i obstaráním právě zmiňovaného ubytování, podíleli na uhrazení nákladů, jejichž cílem je v první řadě zajištění jejich vlastní bezpečnosti.

To ale nic nezměnilo na tom, že tato opatření v koloniích vyvolala bouři odporu, jež vyústila až do násilných projevů, které nyní iniciovali zejména příslušníci tajné organizace zakládané napříč koloniemi (tzv. „Synové svobody“), a jejichž projevem bylo kupříkladu i naprosté vyrabování domu nám již známého massachusettského guvernéra a předsedy místního Nejvyššího soudu Thomase Hutchinsona v srpnu roku 1765.¹¹

Ještě závažnější z hlediska stability britské nadvlády nad koloniemi nyní ovšem bylo, že tyto se v reakci na kroky britské vlády začaly nyní sjednocovat v odporu proti ní, přičemž hodlaly tento svůj nesouhlas opřít i o pokud možno kompaktní a ucelenou ústavní teorii, jež ovšem ve svých důsledcích nutně zpochybňovala možnost britského parlamentu ukládat koloniím své zákony. Právě již roku 1764 se k této problematice ostatně vyslovuje i nám již dobře známý James Otis ve svém pojednání „Práva britských kolonií“ („The Rights of British Colonies“).

Otis tak nejprve konstatuje, že je vlastně loajální britský poddaný, neboť „vláda je založena na nezbytnosti dané naší přirozeností a každá společnost musí být ovládána původní

¹⁰ RAKOVÁ, S. *Podivná revoluce (Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti 1763–1783)*. Praha: Triton, 2005, s. 45–50.

¹¹ Tamtéž, s. 51–56.

nejvyšší, suverénní, absolutní a nekontrolovatelnou pozemskou mocí, proti jejímž konečným rozhodnutím se lze odvolávat jedině k Nebesům.“ A neskrývá ani, kde mají anglické kolonie v severní Americe takovou moc hledat: „všechny tyto kolonie jsou podřízeny Velké Británii a Parlament Velké Británie má nad jemu podřízenými vládami nezpochybnitelnou moc a zákonnou autoritu přijímat zákony k jejich obecnému dobru, které pro ně ve svém výčtu jsou a mají být stejně závazné jako pro občany Velké Británie žijící přímo na území jejího Království.“

S ohledem na právě řečené ovšem se zřetelem na postavení Velké Británie poddaných kolonistů poněkud protismyslně hned vzápětí dodává: „svobody je nemůže zbavit žádný zákon Parlamentu,“ neboť „každý britský poddaný narozený na americkém kontinentě nebo ve kterékoli z dalších britských kolonií je podle práva Božího, přirozeného i common law a podle zákona schváleného Parlamentem (kromě všech výsad vydaných Korunou) oprávněn ke všem přirozeným, základním, neodmyslitelným a neoddělitelným právům příslušejícím našim spoluobčanům ve Velké Británii,“ a ty jim pak „v souladu s jejich vlastními právy a ústavou nemůže spravedlivě a důsledně odejmout žádný člověk ani skupina lidí, Parlament nevyjímaje.“

Dále tak Otis prohlašuje, že moc britského parlamentu, již předtím fakticky označil za „absolutní a nekontrolovatelnou“, nesmí překročit určité hranice, jež vymezuje následujícím způsobem: „vládnout dle vyhlášených práv, uvedená práva by neměla sloužit žádnému jinému cíli než obecnému blahu, na lid nemají být uvalovány daně bez jeho souhlasu či bez souhlasu jeho zástupců.“ Netřeba přitom jistě zdůrazňovat, že na rozdíl od prvních dvou poněkud abstraktních požadavků na omezení moci britského parlamentu byl třetí zcela konkrétní, a vyplýval z právě existující napjaté situace mezi koloniemi a mateřskou zemí.

Celý text ovšem svým charakterem skutečně balancuje mezi požadavkem loajality k Velké Británii a jejímu parlamentu, kdy se Otis jako britský občan dovolává ústavnosti jako ochrany před zvlůlí, a snahou klást moci tohoto orgánu přeci jen určité limity jeho působnosti. Text plný rozporů tak pokračuje i dále, když Otis po výše vyjádřeném konstatování hranic parlamentní moci říká: „nad mocí Parlamentu nemá dohled nikdo jiný než samo toto shromáždění, jehož musíme být poslušni. Pouze jeho členové mohou odvolat své vlastní zákony. Kdyby poddaný, skupina poddaných nebo podřízené provincie zašly tak daleko, že by posuzovaly spravedlnost zákona schváleného Parlamentem a odmítly se jím řídit, byl by to konec veškeré vlády.“

Násilné odporování zákonům Parlamentu a Krále by pak dle Otise bylo přímo „velezradou“. „Proto dovolme Parlamentu, aby nám ukládal břemena dle libosti – musíme se jim podřídit, je naší povinností je přijmout a trpělivě nést, dokud jich nebudeme tímtež shromážděním zbaveni.“ Zároveň však: „v každém případě musí existovat vyšší autorita, tedy Bůh. Kdyby zákon přijatý Parlamentem odporoval kterémukoli z jeho přirozených zákonů, na jejichž pravdivosti nelze nic změnit, protivilo by se takové prohlášení věčné pravdě, poctivosti a spravedlnosti, a proto by bylo neplatné...“¹²

Obsáhlá citace z Otisova textu byla nezbytná, neboť zhruba v polovině námi zkoumané dekády přímo učebnicově ukazuje stav myslí tehdejších kolonistů. I ti odbojnější mezi nimi (a mezi ně můžeme Otise jistě počítat) sice poukazovali na pochybení britského

¹² HALL, K. L. – WIECEK, W. M. – FINKELMAN, P. *American Legal History (Cases and Materials)*. Oxford: Oxford University Press, 1991, s. 60–61.

parlamentu, zároveň však stále ještě byli přístupni pozici loajálních poddaných, kteří při všem ostří své kritiky nezpochybňují moc tohoto orgánu ukládat jim dokonce i nespravedlivé zákony.

Není přitom bez zajímavosti, že k fenoménu moci britského parlamentu se vyslovila o rok později i autorita nad jiné povolána, a to slavný anglický právník William Blackstone ve svém spisu o „Imperiální ústavě“. Právě tam totiž konstatuje: „moc a pravomoc Parlamentu jsou, jak říká Sir Edward Coke, natolik transcendentní a absolutní, že je co do příčin nelze vymezit jakýmikoli hranicemi ... právě Parlamentu je ústavou příslušných Království svěřena ona absolutní despotická moc, jež musí někde sídlit při jakékoli formě vlády.“

Blackstone sice dále (ve výslovném odvolání na Locka) připouští, že „lidu stále zůstává v rukou nejvyšší síla umožňující, aby zákonodárná moc byla odstraněna či pozměněna, pokud podle názoru lidu jedná v rozporu s důvěrou jí svěřenou“, nicméně toto platí pouze teoreticky a v praxi nelze podobný závěr přijmout, neboť „navrhované postoupení moci veškerému lidu totiž vede k zániku celého způsobu vlády tímto lidem vytvořené, všechny občany navrací do původního stavu rovnosti a vyhlazením suverénní moci ruší všechno pozitivní právo do té doby přijaté“. To je pak pochopitelně z Blackstonova pohledu neakceptovatelné, takže uzavírá: „dokud bude trvat Anglická ústava, bude moc Parlamentu absolutní a bez jakékoli kontroly.“¹³

Kromě Otisova pojednání z roku 1764, z něhož jsme výše obsáhle citovali, vychází přitom téhož roku i úvaha jeho dříve již také zmíněného kolegy v argumentaci proti vydávání „general writs of assistance“ Oxenbridge Thachera „Postoje britského Američana“ („The Sentiments of a British American“). Thacher se zde zabývá situací, jež nastala v důsledku vydání „zákona o cukru“, který chápe jako pokus uložit koloniím daňové povinnosti bez toho, že by o nich mohly samy spolurozhodovat v duchu známého „žádné zdanění bez zastoupení“ („no taxation without representation“). Navíc pak dále ve své argumentaci vyzvedává i nepřipustnost také již zmiňovaného zřizování soudnictví bez porot.¹⁴

Nezajímavé konečně v této prvé fázi krize mezi koloniemi a mateřskou zemí nejsou ani názory nám již také známého aktéra „writ of assistance case“, guvernéra a předsedy Nejvyššího soudu kolonie Massachusetts Thomase Hutchinsona (jenž se stal skrze zničení svého majetku i obětí již vylíčeného hněvu kolonistů), tak, jak se projevují zejména v korespondenci s jeho přáteli. Zmiňuje zde přitom i smluvní teorii, v níž obhajuje náhled, že díky vstupu lidí do fáze „organizované společnosti“ zákonitě dochází k omezení jejich přirozených práv, a zároveň i k legitimizaci autority práva a moci vlád.

Jestliže pak konkrétně britský parlament směřuje svou činností k zajištění blaha všech Britů, je jen přirozené, že musí disponovat neomezenými mocemi. Nebezpečí právě nastalého „věku svobody“ („an age of liberty“) je tedy právě v tom, že zákonitě hrozí vyústit do anarchie, čehož se v koloniích dle svých obav pomalu stává svědkem. Práva a svobody kolonií přitom mohou existovat jen díky svému napojení na mateřskou zemi, takže je jen spravedlivé, aby kolonie na toto zajištění svého bezpečí také finančně přispívaly. Americké kolonie jsou totiž samy o sobě příliš slabé, aby přežily ve světě vzájemnou rivalitou posedlých států.

¹³ HALL – WIECEK – FINKELMAN, *c. d.*, s. 62–63.

¹⁴ PRESSER – ZAINALDIN, *c. d.*, s. 95–99.

Nelze navíc také činit rozdíly mezi mocí parlamentu zdaňovat a mocí vydávat zákony, jak by někteří kolonisté rádi činili. Je tedy povinností parlamentu nejen vynucovat v koloniích právo, ale i lépe formulovat principy koloniální závislosti na mateřské zemi. Má-li být opětovně nastolen pořádek, musí být moc parlamentu právě tak jednolitá a nedělitelná ve Velké Británii jako i v koloniích.¹⁵

Toto je tedy názor loajálního reprezentanta moci Velké Británie v klíčové kolonii Nové Anglie, přičemž postoj většinového koloniálního obyvatelstva se však od něj již výrazně lišil. To se projevuje zejména ve skutečnosti, že se během roku 1765 začíná koordinovat postup kolonií proti kolkovému zákonu vnímanému jako prvá přímá daň uložená koloniím (aniž by měli možnost ji odsouhlasit jejich zástupci). V říjnu téhož roku se tak v New Yorku scházejí zástupci devíti kolonií, kteří se kromě společné strategie postupu proti ustanovením kolkového zákona zabývají i obecnou otázkou ústavnosti parlamentního daňového zákonodárství na území kolonií. Ve výsledku jsou tak nakonec zformulovány petice králi a parlamentu, jež požadují zrušení kolkovného, zákona o cukru a proklamační linie. Každopádně lze konstatovat, že k 1. listopadu 1776 kdy měl v koloniích zákon o kolkovném vstoupit v účinnost, se na dosavadní praxi nic nezměnilo. Zákon byl „mrtvou literou“, jeho ustanovení byla široce ignorována (navíc se objevuje i snaha o bojkot britského zboží).

To si dobře uvědomovali i prozíravější politici ve Velké Británii, kterým se navíc otevřel větší manévrovací prostor poté, co byl taktéž roku 1765 lord Grenville ze svého úřadu odvolán. Následně je tedy v březnu roku 1766 britským parlamentem zákon o kolkovném zrušen, nicméně v neposlední řadě i kvůli symbolickému „zachování tváře“ souběžně parlament schvaluje tzv. „Deklaratorní zákon“ („The Declaratory Act“), jehož plný a více vypovídající název zní „zákon směřující k lepšímu zajištění závislosti amerických kolonií Jeho Veličenstva na Koruně a Parlamentu Velké Británie“.¹⁶

Jakoby v odvolání na výše vyjádřené názledy Otise a Blackstona tak parlament v souladu s názvem zákona konstatuje, že je neakceptovatelná skutečnost, že „některé zastupitelské sbory v amerických koloniích a osadách Jeho Veličenstva během poslední doby protiprávně přirklly samy sobě nebo příslušným obecným shromážděním jediné a výlučné právo rozhodovat o povinnostech a daních.“ Pročež má být do budoucna mimo vši diskusi zřejmé, že „zminěné americké kolonie a osady byly, jsou a dle práva mají být podřízeny a závislé na imperiální Koruně a Parlamentu Velké Británie“, které mají „plnou moc a autoritu k přijímání zákonů a nařízení s dostatečnou silou a platností, aby zavazovaly kolonie a americký lid, poddané Koruny Velké Británie, a to v jakýchkoli záležitostech.“¹⁷

Jestliže zrušení zákona o kolkovném mohlo situaci v koloniích uklidnit, schválení „Deklaratorního zákona“ naopak přilévalo pověstný olej do ohně, o což se pak ještě více následně postaraly tzv. Townshendovy zákony, jež v květnu a červnu roku 1767 krátce před svou smrtí v britském parlamentu prosadil tehdejší ministr financí. Z nich nejvýznamnější byl zákon o příjmech, který zaváděl v koloniích cla na dovoz skla, kůží, barev, papíru a čaje (souběžně mělo dojít i ke zvýšení počtu bez porot zasedajících soudů viceadmirality stíhajících prohřešky proti tomuto zákonu na čtyři).

¹⁵ PRESSER, *c. d.*, s. 83–92.

¹⁶ RAKOVÁ, *c. d.*, s. 57–66.

¹⁷ HALL – WIECEK – FINKELMAN, *c. d.*, s. 63–64.

Je přitom zajímavé, že pro usnadnění přijetí těchto opatření v koloniích použil Townshend teorii o tzv. „vnějších daních“, k níž se kolonisté tehdy navenek sami hlásili. Skutečně jsme totiž v této době v koloniích svědky vydávání doslova záplavy pamfletů a pojednání o daňové problematice, které zpravidla rozlišují mezi pro kolonisty neakceptovatelnými tzv. vnitřními přímými daněmi (takové představovala právě opatření podle kolkového zákona) a přijatelnými vnějšími nepřímými daněmi (typicky zase právě výběr cla). Townshendovy zákony ovšem již přicházejí do pozměněné situace, kdy zrušení kolkového zákona povzbudilo sebevědomí kolonistů natolik, že i výběr cla je nově nepřijatelný.

Celá záležitost se už totiž přenesla do roviny „věci principu“ stěžejí připouštějící smysluplný dialog, kdy šlo v podstatě o to, vyloučit britský parlament z jakéhokoliv rozhodování o jakýchkoliv koloniálních záležitostech. Tak, jak to ostatně velmi výmluvně vyjádřil Benjamin Franklin v roce 1768 ve svém dopise synovi z Londýna: „Čím více o té věci čtu a přemýšlím, tím jsem si jistější, že pro nás neexistuje žádná střední cesta, myslím jasná, s pochopitelnými argumenty. Musíme si vybrat mezi krajnostmi: buď nám parlament může uložit jakékoli zákony, nebo vůbec žádné. Myslím, že závažnější a početnější důvody mluví pro druhou možnost.“¹⁸

V této vypjaté době se pak na scénu vrací a pozornost zejména novoanglické veřejnosti přitahuje opět i fenomén „writ of assistance“, tentokrát v rovině pokusu o jeho marné prosazení (tzv. nejslavnější prohledávání domu v koloniální Americe). K tomu pak konkrétně došlo již v září roku 1766, kdy pro odmítnutí spolupráce a téměř ozbrojený odpor nemohlo dojít k prohledání domu kapitána Daniela Malcolma v Bostonu. Celá záležitost tohoto vzdoru proti v té době formálně legálnímu postupu měla následně pochopitelně i právní dohru na začátku roku 1767, kdy se však již spíše než o posouzení Malcolmovy viny opět jednalo o přípustnost použití tohoto typu writů (podle jedné z teorií byl případ přímo záměrnou provokací vyvolanou Malcolmem po dohodě s Otisem). Malcolmova obžaloba byla nakonec prozíravě stažena, nepochybně i v oprávněné obavě, že místní porota by jej nakonec zprostila viny, a vše by nakonec vyústilo do jeho triumfálního vítězství (případ by zřejmě nemohl být postoupen soudu viceadmirality).¹⁹

Závěrem

V létě roku 1768 se tehdy již bývalý guvernér kolonie Massachusetts a nám již dobře známý Thomas Hutchinson ještě jednou zamýšlí nad tehdejší situací, když existující rozpor v dramaticky pojatém dialogu jeho spisu přímo personifikují postavy Evropy a Ameriky. Evropa přitom poukazuje na chaos, který vznikne, když si jednotlivci budou osobovat právo sdělovat exekutivě a soudcům, které zákony mají vynuocovat, a které nikoliv. Dialog však nakonec nikam nevede, neboť Amerika tvrdošijně trvá na tom, že lidé mohou určovat, které právo je platné, a které nikoliv. To je ovšem konec vší organizované vlády, uzavírá Evropa – a nám (se znalostí následujícího děje) nezbývá než dodat, že to nakonec nebyl konec vší vlády v koloniích, ale pouze té britské, na níž navázala již ta domácí – americká.²⁰

¹⁸ RAKOVÁ, *c. d.*, s. 73–83.

¹⁹ PRESSER – ZAINALDIN, *c. d.*, s. 75–82.

²⁰ PRESSER, *c. d.*, s. 92–95.

Tento vývoj, jak známo, neodvrátila ani skutečnost zrušení cel určených koloniím na základě Townshendových zákonů v roce 1770 (s výjimkou cla na čaj), neboť po krátkém zklidnění vývoj vztahu mezi mateřskou zemí a koloniemi vstoupil do rozhodující fáze, v níž v duchu výše uvedeného Franklinova tvrzení nebyl ovšem už žádný prostor pro kompromis. Základy tohoto vývoje byly ovšem položeny již v předchozí dekádě, a to dost možná skutečně nejspíše na samotném jejím počátku při projednávání „writs of assistance case“. Asi nakonec nelze úplně jednoznačně říci, zda se tehdy narodilo „dítě nezávislosti“, faktem však určitě je, že už tehdy se daly do pohybu procesy, jež nakonec ke kýženému zisku nezávislosti amerických kolonií na mateřské zemi vedly.

Stejně jako je nepopiratelným faktem, že součástí americké federální ústavy je dodnes její čtvrtý dodatek z roku 1791, který můžeme bez obav za přímého potomka „writs of assistance case“ označit. Tedy „právo národa na ochranu svobody osobní a domovní, písemnosti a majetku nesmí být porušováno neoprávněnými prohlídkami a konfiskacemi. Nesmí být vydán rovněž žádný příkaz, který by se neopíral o zdůvodněná zjištění, doložená přísahou nebo jiným způsobem potvrzená, a který by neobsahoval přesné určení místa, které má být prohledáno, přesný popis osob, které mají být vzaty do vazby, a věcí, jež mají být zabaveny.“²¹

---

²¹ TINDALL – SHI, *c. d.*, s. 799.